T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAÖĞRETİM | ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

DİN KÜLTÜRÜ VE ANLAK BİLGİSİ

11. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

DİN KÜLTÜRÜ VE ANLAK BİLGİSİ

11. SINIF
I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

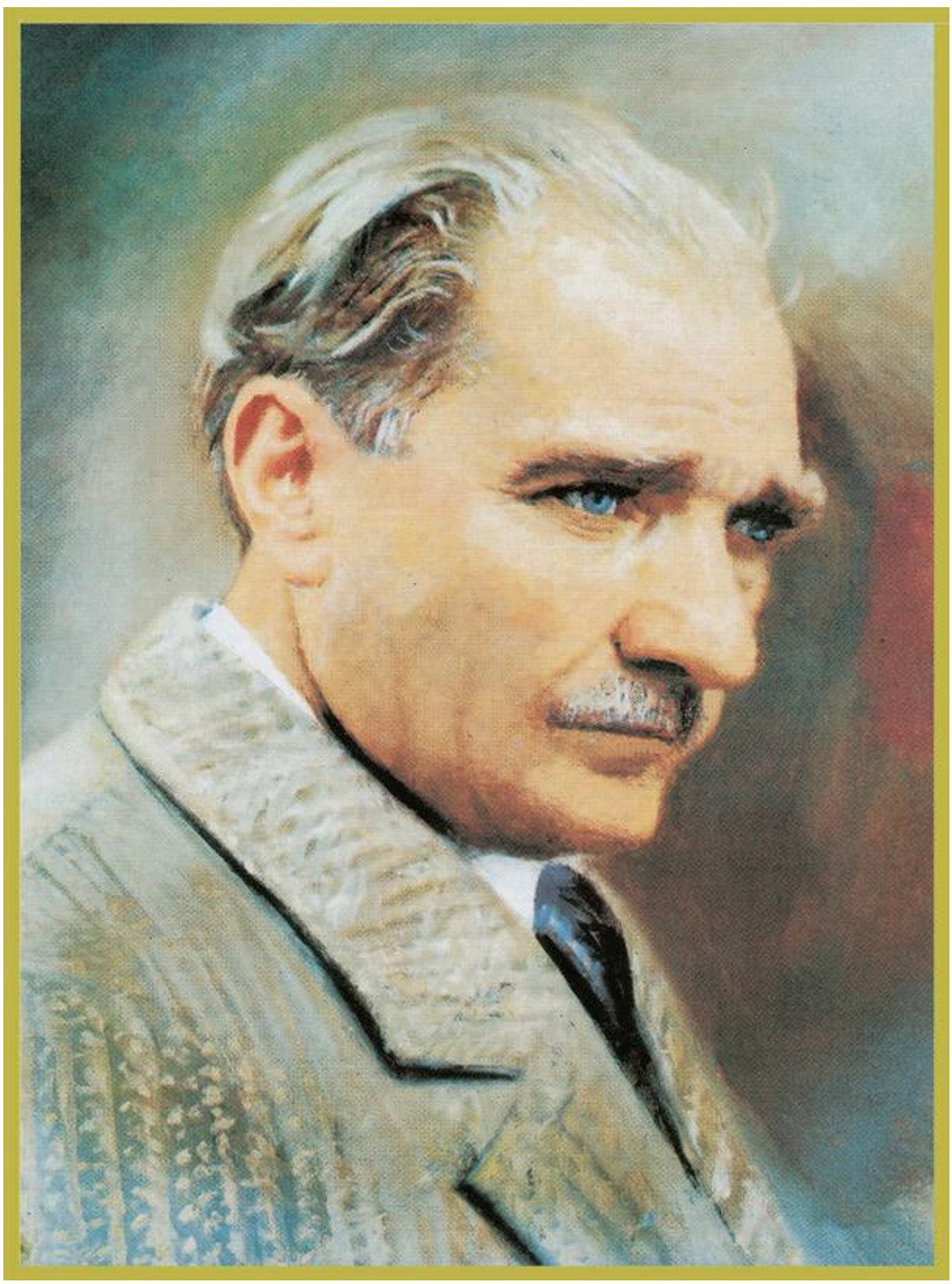

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

DKAB.11.1.1. Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme 9

DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme 16

DKAB.11.1.3. Bakara suresinin 286. ayetinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme 25

DKAB.11.2.1. Din tanımlarını ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımları arasında mukayese yapabilme 32

DKAB.11.2.2. Dinin felsefe ve bilimle ilişkisini sorgulayabilme 39

DKAB.11.2.3. Din ve sanat arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme 45

DKAB.11.2.4. Al-i İmran suresinin 190-191. ayetlerindeki mesajları anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme 51

DKAB.11.3.1. Medeniyetin oluşumuna etki eden unsurları çözümleyebilme 58

DKAB.11.1.1. Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme

a) Kader ve kaderle ilgili kavramları inceleyerek nedensel ilişkiler ortaya koyar.
b) Kader ve kaderle ilgili kavramlara dair elde ettiği bilgilere dayalı olarak bütüncül bir bakış açısı ortaya koyar.

DKAB.11.1.1

KADERİ DOĞRU ANLAMAK

Okulda Mehmet Âkif Ersoy'u anma etkinlikleri kapsamında öğrencilerden, şairin düşünce dünyasını yansıtan bir şiir seçerek sınıfta tanıtmaları istenir. 11. sınıf öğrencisi Yusuf, bu görev için Safahat'ı incelemeye başlar. Eserde yer alan şiirleri okurken tevekkülün yanlış anlaşılmasını eleştiren şu dizeler dikkatini çeker:

> "Allah'a dayandım!" diye sen çıkma yataktan...
> Ma'nâ-yı tevekkül bu mudur? Hey gidi nâdan!
> Ecdâdını, zannetme, asırlarca uyurdu;
> Nerden bulacaktın o zaman eldeki yurdu?
> (…)
> Ey yolcu, uyan! Yoksa çıkarsın ki sabâha:
> Bir kupkuru çöl var; ne ışık var, ne de vâha!
>
> (Nâdan: Bilgisiz, cahil, anlayışsız kimse.
> Ma'nâ-yı: Anlam.)

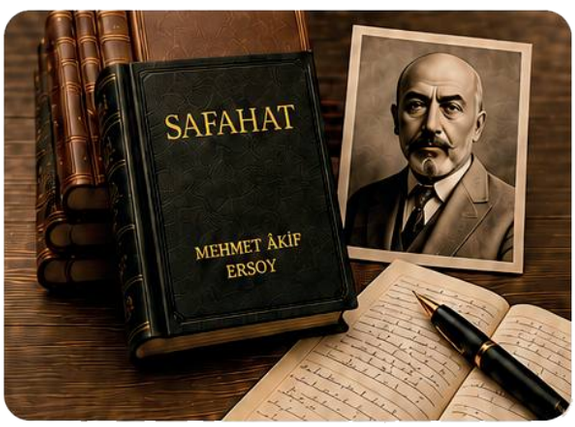

Mehmet Âkif'in dizelerinde ise insanı çalışmaktan ve sorumluluklarını yerine getirmekten uzaklaştıran böyle bir anlayışın eleştirildiğini fark eder. Bunun üzerine Yusuf'un zihninde şu soru belirir:

"Kader inancı, insanın çalışmasını ve sorumluluk almasını engeller mi yoksa insanın çabası ile Allah'a güvenmesi birlikte mi düşünülmelidir?"

Yusuf, bu soruya cevap bulabilmek için kader ve kaderle ilgili kavramları araştırmaya karar verir.

1. ***Yusuf, Mehmet Âkif'in dizelerinde asıl eleştirilen düşünceyi belirlemek ister. Bunun için şiirdeki insan anlayışı ile günlük hayatta karşılaştığı kader ve tevekkül yorumlarını karşılaştırır.***

Mehmet Âkif'in dizelerinden hareketle aşağıdaki düşünce şemasını tamamlayınız.

KADER VE TEVEKKÜL ANLAYIŞI

a. Şiirde eleştirilen kader ve tevekkül anlayışını açıklayınız.

b. Bu anlayışta insanın hangi sorumlulukları ihmal edilmektedir?

c. Şiirdeki eleştiriden hareketle nasıl bir tevekkül anlayışına ulaşılabilir?

ç. Ulaştığınız tevekkül anlayışı insanın davranışlarına nasıl yansır?

2. Yusuf, şiirdeki sorunun yalnızca tevekkül kavramının yanlış anlaşılmasından kaynaklanmadığını düşünür. Kaderle ilgili kavramların birbirleriyle doğru ilişkilendirilmediğinde insanın kendi sorumluluğunu kadere yükleyebileceğini fark eder. Bunun üzerine bazı ayetlerin mesajlarını inceleyerek kavramlar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışır.

Aşağıdaki ayetleri okuyunuz. Ayetlerde verilen mesajlardan hareketle kavram zincirlerini tamamlayınız ve kavramların neden birbirleriyle ilişkili olduğunu açıklayınız.

AYET KARTI 1

"Biz, her şeyi bir ölçüye göre yarattık." (Kamer suresi, 49. ayet)

(Kamer suresi, 49. ayet)

AYET KARTI 2

"İnsan için ancak çalıştığı vardır."

(Necm suresi, 39. ayet)

AYET KARTI 3

"…Bir toplum kendilerindeki özellikleri değiştirinceye kadar Allah, onlarda bulunanı değiştirmez…"

(Ra'd suresi, 11. Ayet)

AYET KARTI 4

"…Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever."

(Âl-i İmrân suresi, 159. ayet)

a. ÖLÇÜ VE DÜZEN → KADER → KAZA

Kavramlar arasındaki ilişki:

b. İRADE → TERCİH → SORUMLULUK

Kavramlar arasındaki ilişki:

c. ÇALIŞMA VE GAYRET → TEVEKKÜL

Kavramlar arasındaki ilişki:

d. ***Ayetlerin mesajlarını birlikte değerlendirdiğinizde kader inancı insanın çalışmasını ve sorumluluk üstlenmesini neden ortadan kaldırmaz? Açıklayınız.***

3. Yusuf, insanın çalışması ve iradesiyle değiştirebileceği durumların yanında kendi isteği dışında karşılaştığı hastalık ve sıkıntıların da bulunduğunu düşünür. Böyle durumlarda insanın nasıl davranması gerektiğini anlamak için Hz. Eyyûb örneğini inceler.

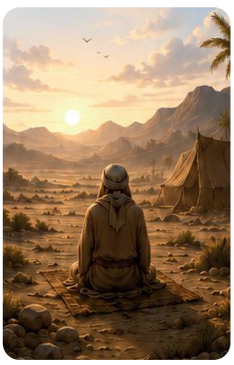

Hz. Eyyûb, uzun süre hastalık ve sıkıntılarla imtihan olmuş; malını ve sağlığını kaybetmesine rağmen Allah'a bağlılığını sürdürmüştür. Karşılaştığı sıkıntılara sabretmiş, Allah'a dua etmiş ve O'na olan bağlılığını ve teslimiyetini korumuştur.

Hz. Eyyûb'un yaşadığı süreçten hareketle aşağıdaki soruları cevaplayarak kaderle ilgili kavramlar arasındaki ilişkileri açıklayınız.

a. **Hz. Eyyûb'un yaşadığı bu durumu kaderle ilgili hangi kavramla ilişkilendirdiğinizi gerekçesiyle açıklayınız.**

b. **Hz. Eyyûb'un yaşadıkları karşısındaki tutumunu kaderle ilgili hangi kavramla ilişkilendirdiğinizi gerekçesiyle açıklayınız.**

c. **Hz. Eyyûb'un Allah'tan yardım istemesini kaderle ilgili hangi kavramla ilişkilendirdiğinizi gerekçesiyle açıklayınız.**

ç. **Hz. Eyyûb'un yaşadıkları karşısında Allah'a bağlılığını korumasının onu hangi durumdan uzak tuttuğunu gerekçesiyle açıklayınız.**

d. İmtihan → Sabır → Dua → Teslimiyet

Bu kavramların Hz. Eyyûb'un yaşadığı süreçte nasıl birbirini tamamladığını açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

4. Yusuf, araştırması sırasında kaderle ilgili kavramların günlük hayattaki olaylarda farklı biçimlerde yorumlandığını fark eder. Bu yorumların insanın tutum ve davranışlarına nasıl yansıdığını incelemek ister.

Aşağıdaki olayları inceleyiniz. Öne çıkan kader kavramlarını belirleyerek kişinin tutumunu değerlendiriniz. Uygun bulmadığınız tutumlar yerine nasıl davranılması gerektiğini açıklayınız.

Olay	İlişkili Kavramlar	Değerlendirmem	Benimsenmesi Gereken Düşünce ve Davranış
Astronomi öğretmeni, gerçekleşme zamanı önceden hesaplanan Ay tutulmasını öğrencileriyle gözlemler. Ali, evrendeki olayların belirli bir ölçü ve düzen içinde gerçekleştiğini söyler.		☐ Doğru ☐ Yanlış	
Trafik kurallarına uymadığı için kazaya neden olan Berk, "Kaderimde bu kazayı yapmak varmış, benim yapabileceğim bir şey yoktu." der.		☐ Doğru ☐ Yanlış	
Üniversite sınavına hazırlanan Esra çalışma programı oluşturur, düzenli çalışır ve başarılı olmak için Allah'a dua eder.		☐ Doğru ☐ Yanlış	
Ameliyat olması gereken Nihat Bey, "Allah'a güveniyorum, tedavi olmama gerek yok." diyerek tedaviyi reddeder.		☐ Doğru ☐ Yanlış	
Yarışmaya uzun süre hazırlanan Selin istediği dereceyi elde edemez ve "Çalışmamın hiçbir anlamı yokmuş." diyerek bütün çalışmalarını bırakmak ister.		☐ Doğru ☐ Yanlış	

5. Yusuf, araştırmasının sonunda kader ile insanın irade, çaba ve sorumluluğunun birbirinin karşıtı olmadığını fark eder. Mehmet Âkif'in dizelerinde eleştirilen kader anlayışını öğrendiklerinden hareketle değerlendirmek ister.

Aşağıdaki kavramlardan en az üçünü seçerek ilgili alana yazınız. Ardından seçtiğiniz kavramları neden-sonuç ilişkisi içinde kullanarak Mehmet Âkif'in dizelerinde eleştirilen kader anlayışını değerlendiren "Kaderi Doğru Anlamak" **başlıklı kısa bir metin yazınız.**

İrade | Sorumluluk | Çalışma ve Gayret | Başarı/Başarısızlık

Dua | Tevekkül | İmtihan | Sabır | Teslimiyet

Seçtiğim Kavramlar: **1** ..... **2** ..... **3** .....

KADERİ DOĞRU ANLAMAK

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme

a) İnsan, akıl, irade ve sorumluluk arasındaki ilişkiyi sorgular.
b) İnsan, akıl, irade ilişkisi bağlamında insanın özgür ve sorumlu bir varlık olduğu ile ilgili akıl yürütür.
c) İnsanın özgürlüğü ve sorumluluğu konusunda akıl yürütmeyle ulaştığı çıkarımları yansıtır.

DKAB.11.1.2

HIRSIZIN HİÇ Mİ SUÇU YOK?

Ayşe, okuldan eve geldiğinde babası ile 2. sınıfa giden kardeşi Mehmet'in salonda bir ödev hazırladıklarını görür. Mehmet'ten, Nasreddin Hoca'nın hayatına ilişkin kısa bilgiler ile düşündürücü fıkralarından birini içeren bir poster hazırlaması istenmiştir. Mehmet, babasıyla birlikte posteri tamamlarken anlatmak üzere seçtikleri "Hırsızın Hiç mi Suçu Yok?" adlı fıkrayı yüksek sesle okumaya başlar: Bir gece Nasreddin Hoca'nın evine hırsız girer ve evde bulunan bazı eşyaları çalar. Olayı duyan komşuları Hoca'nın etrafında toplanır. Biri, "Kapını neden daha sağlam kilitlemedin?" der. Bir başkası, "Pencereyi açık bırakmasaydın bunlar yaşanmazdı." diye söylenir. Diğeri ise "İnsan evini korumak için daha dikkatli olmalı." diyerek Hoca'yı suçlar. Komşularını bir süre dinleyen Hoca sonunda şöyle sorar: "İyi de komşular, hırsızın hiç mi suçu yok?"

Ayşe, kardeşinin okuduğu fıkrayı dinlerken Nasreddin Hoca'nın son sorusu üzerinde düşünmeye başlar. Pencerenin açık olması hırsıza bir imkân sağlamış olabilir; ancak hırsız eve girip girmemeye kendisi karar vermiştir. Ayşe'nin aklına Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde ele aldıkları "Akıl, İrade ve Sorumluluk Sahibi Bir Varlık Olarak İnsan" konusu gelir.

1. Ayşe, Nasreddin Hoca'nın "Hırsızın hiç mi suçu yok?" sorusu üzerinde düşünür ve fıkradaki olayı derste öğrendiklerinden hareketle incelemek ister.

Fıkradan hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Hırsızın yaptığı davranışın doğru veya yanlış olduğunu değerlendirebilmesini sağlayan özelliği açıklayınız.

b) Hırsızın eve girip girmeme seçenekleri karşısında yaptığı tercihin sahip olduğu özellikle ilişkisini açıklayınız.

c) Pencerenin açık olmasına rağmen hırsızın başka türlü davranabilme imkânına sahip olmasının yaptığı seçim açısından ne ifade ettiğini açıklayınız.

ç) Hırsızın yaptığı tercihin sonuçlarını üstlenmesi ile davranışını kendi isteğiyle gerçekleştirmesi arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

d) Fıkradan ve önceki sorulara verdiğiniz cevaplardan hareketle insanın bir davranışından sorumlu tutulabilmesi için nasıl bir süreçten geçtiğini açıklayınız.

2. Ayşe, fıkradan hareketle ulaştığı düşünceleri Kur'an-ı Kerim'de verilen mesajlarla karşılaştırmak ister. Bunun için insanın akıl ve iradesini kullanması, tercihte bulunması ve davranışlarından sorumlu olmasıyla ilgili ayetleri inceler.

a) Aşağıdaki ayetleri okuyunuz. Ayetlerde akıl, irade, özgürlük ve sorumluluk kavramlarından hangilerinin vurgulandığını ilgili alanlara "✓" işareti koyarak belirleyiniz. Bir ayeti birden fazla kavramla ilişkilendirebilirsiniz.

Ayetler	Akıl	İrade	Özgürlük	Sorumluluk
"Biz ona iki göz, bir dil, iki dudak vermedik mi; iki apaçık yolu (hayır ve şer yollarını) göstermedik mi?" (Beled suresi, 8-10. ayetler)				
"Sözü dinleyip de onun en güzeline uyanlar var ya, işte onlar Allah'ın hidayete erdirdiği kimselerdir. İşte onlar akıl sahiplerinin ta kendileridir." (Zümer suresi, 18. ayet)				
"De ki: 'Hak, Rabbinizdendir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin…' " (Kehf suresi, 29. ayet)				
"Her nefis kendi kazancına bağlıdır." (Müddessir suresi, 38. ayet)				
"Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır…" (Bakara suresi, 286. ayet)				

b) Birden fazla kavramla ilişkilendirdiğiniz ayetlerden birini seçiniz. Bu kavramların ayette nasıl birbiriyle ilişkilendirildiğini açıklayınız.

Seçtiğim ayet:

Ayetleri birlikte değerlendirdiğinizde insanın akıl ve irade sahibi olması ile davranışlarından sorumlu tutulması arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Açıklayınız.

3. Ayşe, ayetlerden ulaştığı bilgilerden hareketle insanın akıl ve irade sahibi olması, özgürce tercihte bulunması, sorumluluk taşıması ve mükellef olması arasında bir ilişki bulunduğunu fark eder.
Aşağıdaki kavramları aralarındaki ilişkiye göre sıralayarak düşünce zincirini tamamlayınız. Her kavramın yanına bu ilişkideki yerini açıklayan kısa bir ifade yazınız.

MÜKELLEFİYET **AKIL** **ÖZGÜRLÜK**
SORUMLULUK **İRADE** **TERCİH**

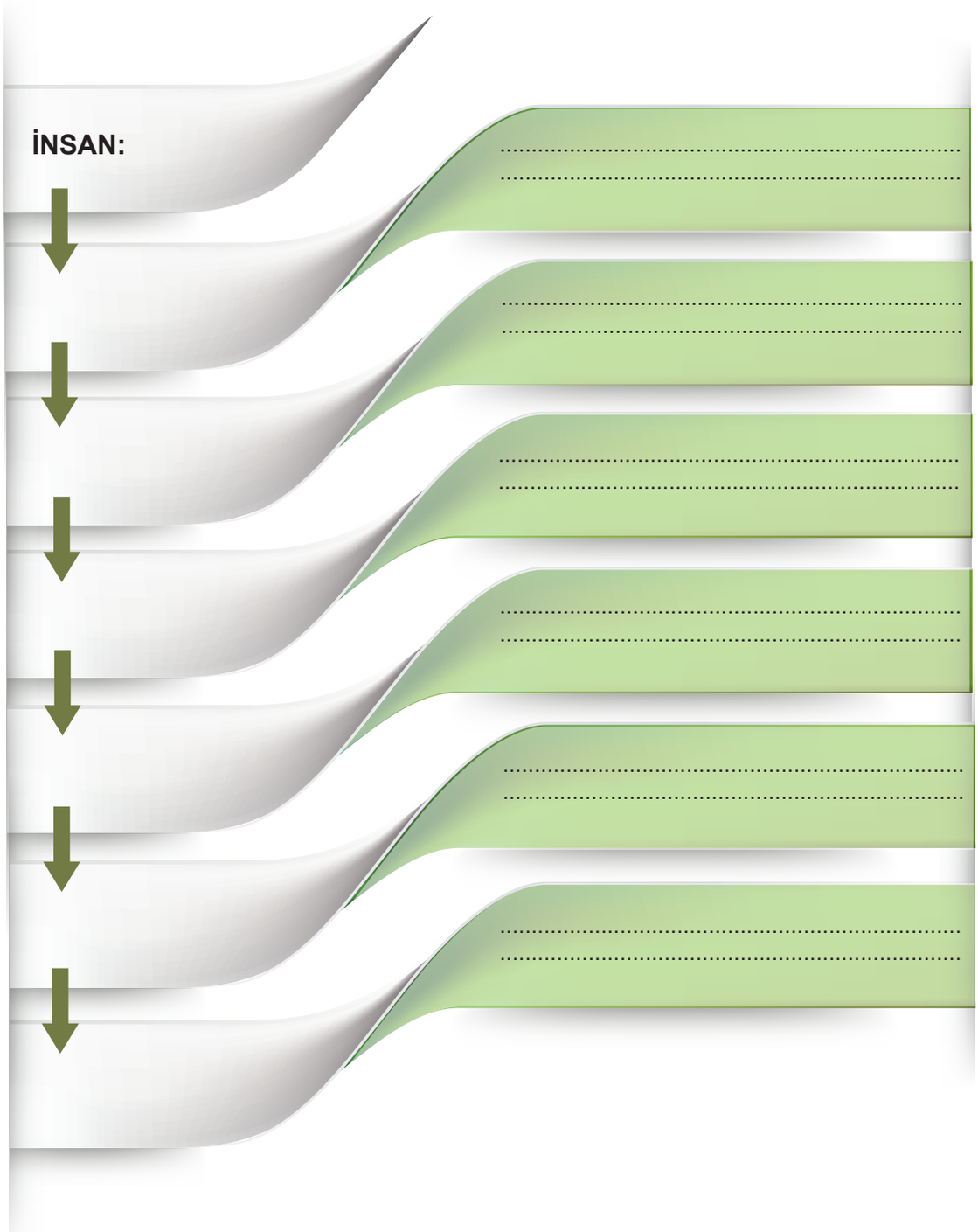

Oluşturduğunuz zincirden hareketle akıl ve irade sahibi insanın neden mükellef kabul edildiğini açıklayınız.

Mükellef insanın aşağıdaki sorumluluk alanlarına birer örnek yazınız.

Allah'a karşı sorumluluğu:

Kendisine karşı sorumluluğu:

Çevresine karşı sorumluluğu:

4. Ayşe, yaptığı incelemelerin ardından insanın özgürlüğü ve sorumluluğu hakkında farklı görüşlerle karşılaşır. Öğrendiklerinden hareketle bu görüşleri değerlendirmek ister.

Aşağıdaki görüşleri en az katıldığınızdan en çok katıldığınıza doğru tercih merdivenine yerleştiriniz. Ardından en üst ve en alt basamağa yerleştirdiğiniz görüşlerle ilgili soruları cevaplayınız.

A	İnsan, akıl ve iradesini kullanarak tercihte bulunur ve yaptığı tercihin sonuçlarından sorumlu olur.
B	İnsan, özgürlüğünü kullanırken davranışlarının sonuçlarını dikkate almalıdır.
C	İnsanın kararları, içinde bulunduğu şartlardan etkilenebilir.
D	İnsan, bazı davranışlarında farklı seçenekler arasında tercih yapabilir.
E	İnsan mutlak anlamda özgür değildir; ancak akıl ve iradesiyle özgürce karar verebildiği davranışlarından ve yaptığı tercihlerinden sorumludur.

En üst basamağa yerleştirdiğiniz görüşe neden katıldığınızı açıklayınız.

En alt basamağa yerleştirdiğiniz görüşe neden katılmadığınızı açıklayınız.

5. Ayşe, tercih merdivenindeki görüşleri değerlendirirken Allah'ın insanın yapacağı tercihleri bilmesi ile insanın özgür olması arasında nasıl bir ilişki bulunduğunu da düşünür.

Allah'ın, insanın yapacağı tercihleri ilmiyle bilmesi ile insanın özgür ve sorumlu olması arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

DKAB.11.1.3. Bakara suresinin 286. ayetinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme

a) Ayet mealini bulur.
b) Ayette geçen konu ve kavramları belirler.
c) Ayette geçen konuları sınıflandırır.
ç) Ayetin içerdiği mesajlarla ilgili çıkarım yapar.
d) Ayette verilen mesajlarla ilgili çıkarımlarını kendi cümleleriyle ifade eder.

DKAB.11.1.3

YATSI NAMAZI VE CAMİ PANOSU

Kaan, yatsı namazını kılmak için mahalle camisine gider. Girişteki "Haftanın Ayeti" panosunun boş olduğunu ve üzerinde "Bu haftaki mesajı gençlerimiz hazırlayacak." yazılı bir not bulunduğunu fark eder. Yatsı namazının ardından imam, camilerde her akşam okunduğu üzere Bakara suresinin "Âmene'r-Resûlü" olarak bilinen son iki ayetini okur. Kaan bu ayetleri daha önce pek çok kez dinlemiştir. Ancak imam, bu defa "Her akşam dinlediğimiz bu ayetlerin ne anlattığını hiç düşündük mü?" diyerek Bakara suresinin 286. ayetinin anlamını aktarır:

> "Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır. (Şöyle diyerek dua ediniz): "Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme! Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et."

İmam, cami girişindeki boş panoyu hatırlatarak bu haftaki ayetin mesajlarını gençlerden birinin hazırlamasını ister. Kaan gönüllü olunca ayetin mealinin bulunduğu kartı ona verir ve şöyle der: "Panoya yalnızca ayetin mealini aktarmanı istemiyorum. Ayetteki mesajları çözümlemeni, ortak yönlerine göre sınıflandırmanı ve açık ifadelerle açıklamanı istiyorum." Eve dönen Kaan, ayet kartını yeniden okuyarak panoda kullanacağı mesajları belirlemeye başlar.

1. Kaan, ayeti daha doğru anlayabilmek için Diyanet İşleri Başkanlığının meal ve tefsir açıklamalarını inceler.

Kaan'ın Araştırma Notları

Nüzul bağlamı: Bakara suresinin 284. ayeti, sahabilerde kontrol edemedikleri düşüncelerinden de sorumlu tutulacakları endişesi oluşturmuştur. Ardından indirilen 285 ve 286. ayetlerde insanın ancak gücünün yettiği davranışlardan sorumlu olduğu açıklanmıştır.

Ayette sözü edilenler: Allah, O'na dua eden müminler, önceki ümmetler ve inkârcı topluluk.

Yer: Ayette doğrudan bir yer adı geçmemektedir.

Temel kavramlar: Yükümlülük, güç, kesb, sorumluluk, hata, af, mağfiret, rahmet, dua ve yardım. Kesb, insanın kendi iradesiyle yaptığı davranışı kazanmasıdır.

Ayetin meali ile Kaan'ın araştırma notlarından hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a **Ayetin nüzul bağlamı, insanın iradesiyle yaptığı davranışlar ile kontrolü dışında gerçekleşen durumlar arasındaki sorumluluk farkını anlamaya nasıl katkı sağlamaktadır?**

Ayet, insanın iradesiyle gerçekleştirdiği ve kontrol edebildiği davranışlardan sorumlu olduğunu; iradesi dışında gerçekleşen durumlardan ise aynı şekilde sorumlu tutulmayacağını açıklamaktadır.

b **"Allah hiç kimseyi gücünün yetmediği bir şeyle yükümlü tutmaz." mesajı, insanın hiçbir zorlukla karşılaşmayacağı anlamına gelir mi? Zorlukla karşılaşmak ile gücü aşan bir sorumluluk yüklenmek arasındaki farkı açıklayınız.**

Hayır. İnsan sorumluluklarını yerine getirirken zorlanabilir; ancak Allah ona gücünü tamamen aşan bir yükümlülük vermez. Zorluk, sorumluluğu kendiliğinden ortadan kaldırmaz.

c **İnsanın kazandığı iyiliğin kendi yararına, kötülüğün ise kendi aleyhine olması; insanın tercihleri, davranışları ve bunların sonuçları hakkında ne göstermektedir?**

İnsan, özgür iradesiyle gerçekleştirdiği iyilik ve kötülüklerin sonuçlarını üstlenir. Bu durum, insanın tercihlerinden ve davranışlarından sorumlu olduğunu gösterir.

d **Ayetin ilk bölümünde insanın sorumluluğuyla ilgili ilkelere, devamında ise dualara yer verilmesi nasıl bir anlam bütünlüğü oluşturmaktadır?**

Ayetin ilk bölümü insanın sorumluluğunu, dua bölümü ise hata ve güçlük karşısında Allah'a yönelişini açıklar. Böylece sorumluluk ile Allah'ın rahmet ve yardımı birlikte ele alınır.

2. Kaan, ayette öne çıkan kavramların farklı konular etrafında toplandığını fark eder.

a. Aşağıdaki kavramları inceleyiniz. Kavramların numaralarını ilişkili oldukları konu başlıklarının altına yazınız. Her numarayı yalnızca bir başlıkta kullanınız.

1. Mevla
2. Ağır Yük
3. Kesb
4. Af, Mağfiret ve Rahmet
5. Sorumluluk
6. Yükümlülük
7. Güç
8. İyilik ve Kötülük
9. Unutma ve Yanılma
10. Dua ve Yardım

a. Sorumluluğun Ölçüsü ve Davranışların Sonuçları: 6 7 3 8 5

b. İnsanın Sınırlılıkları, Güçlükler ve Bağışlanma: 9 2 4

c. Allah'a Güvenme ve O'ndan Yardım İsteme: 1 10

b. Sınıflandırdığınız üç konu grubunu birlikte değerlendirerek ayetin ana mesajını bir cümleyle yazınız.

İnsan, gücü ölçüsünde sorumlu tutulur ve davranışlarının sonuçlarını üstlenir; hata ve güçlük karşısında Allah'ın bağışlamasına, merhametine ve yardımına yönelir.

3. Kaan, kelime piramidinde oluşturduğu konu gruplarını cami panosunda üç bölümlük bir bilgi görseline dönüştürür.

a. İnsanın gücü ölçüsünde yükümlü tutulması ile yaptığı iyilik ve kötülüklerin sonuçlarını üstlenmesi arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

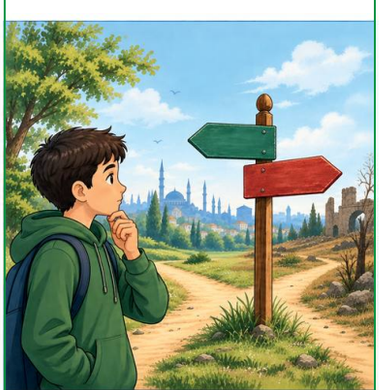

Allah, insanı yalnızca gücü ölçüsünde yükümlü tutar. İnsan da iradesiyle yaptığı iyilik ve kötülüklerin sonuçlarından sorumludur

b. Unutma, yanılma ve ağır yüklerle karşılaşma durumlarında ayetin insana gösterdiği yolu açıklayınız.

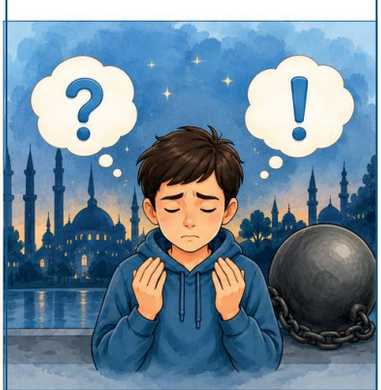

İnsan, sınırlı bir varlık olduğunu kabul ederek hata ve güçlük karşısında sorumluluktan kaçmamalı; Allah'tan bağışlanma ve kolaylık dilemelidir.

c. Af, mağfiret, rahmet, Mevlâ ve yardım kavramlarının kul ile Allah arasındaki ilişkiye dair verdiği mesajları açıklayınız.

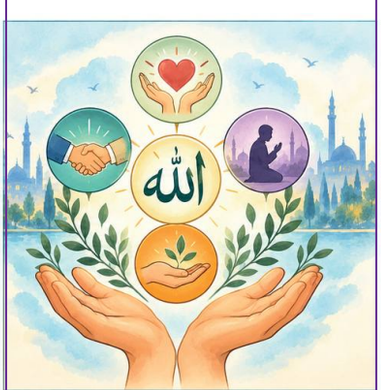

İnsan hata ettiğinde Allah'tan af ve mağfiret diler, O'nun rahmetine sığınır. Allah'ı mevla kabul ederek O'na dua eder ve O'ndan yardım ister.

4. Kaan, panoyu inceleyen kişilerin ayetin mesajları üzerinde düşünmelerini sağlamak için panonun son bölümüne şifreli bir bulmaca ekler.

Kaan'ın hazırladığı kartlarda ayetin mesajını en doğru yansıtan yorumu belirleyiniz. Seçtiğiniz yorumların başındaki harfleri sırasıyla birleştirerek şifreyi bulunuz.

1.YORUM KARTI **"Allah hiç kimseyi gücünün yetmediği bir şeyle yükümlü tutmaz." ifadesi nasıl anlaşılmalıdır?**

A İnsan, kendisine zor gelen her sorumluluktan vazgeçebilir.

D İnsanın gücü, sorumluluğun ölçüsüdür; ancak zorluk yaşaması, sorumluluğunu kendiliğinden ortadan kaldırmaz.

K İnsan, davranışlarında özgür olmadığı için yaptıklarından sorumlu tutulamaz.

2 YORUM KARTI **İyiliğin insanın yararına, kötülüğün ise; kendi aleyhine olması neyi göstermektedir?**

Y Davranışların sonuçları yalnızca toplumdaki diğer insanları etkiler.

T İyilik ve kötülüğün sonuçları insanın tercihlerinden bağımsızdır.

E İnsan, kendi iradesiyle yaptığı tercihlerin ve bu tercihlerden doğan sonuçların sorumluluğunu taşır.

3.YORUM KARTI **Ayette, unutma ve yanılma nedeniyle cezalandırılmamak için dua edilmesi nasıl yorumlanmalıdır?**

V İnsan sınırlı bir varlıktır; unuttuğunda veya yanıldığında Allah'tan bağışlanma dilemelidir.

S Unutularak veya yanılarak yapılan bütün davranışlar, sonuçları ne olursa olsun önemsizdir.

L İnsanın dua etmesi, davranışlarının sorumluluğunu üstlenmesinin yerine geçer.

4.YORUM KARTI **Ağır yüklerden korunma, af ve rahmet isteklerinin birlikte yer alması neyi göstermektedir?**

U Dinî yükümlülüklerin temel amacı insanı zor durumda bırakmaktır.

G İnsan, kendi sınırlılığını kabul etmeli; güçlükler karşısında Allah'tan kolaylık istemeli ve O'nun merhametine sığınmalıdır.

Y Allah'tan kolaylık istemek yalnızca önceki ümmetlere ait bir tutumdur.

5.YORUM KARTI **Ayetin sonunda Allah'ın Mevlâ kabul edilerek O'ndan yardım istenmesi nasıl anlaşılmalıdır?**

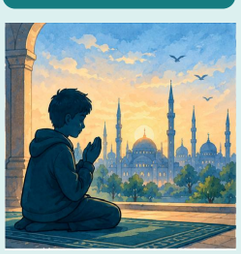

P İnsan, çaba göstermeyi bırakarak yalnızca Allah'ın yardımını beklemelidir.

B İnsan, yalnızca kendi gücünü aşan olaylarda Allah'a dua etmelidir.

E İnsan, üzerine düşeni yaptıktan sonra Allah'a güvenmeli ve O'ndan yardım istemelidir.

KAAN'IN PANOSUNDAKİ ŞİFRE

D E N G E

Kaan, bulunan şifrenin altına ziyaretçilerin cevaplaması için şu soruyu ekler:

Ulaştığınız şifrenin Bakara suresinin 286. ayetinin genel mesajıyla ilişkisini açıklayınız. Cevabınızda insanın gücü, sorumluluğu, davranışlarının sonuçları ve Allah'ın merhamet ve yardımı arasında bağlantı kurunuz.

Ayet, insanın gücü ölçüsünde sorumlu tutulması ve davranışlarının sonuçlarını üstlenmesi ile Allah'ın merhamet ve yardımı arasında bir denge kurmaktadır. İnsan üzerine düşeni yaparken hata ve güçlük karşısında Allah'a yönelmelidir.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

DKAB.11.2.1. Din tanımlarını ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımları arasında mukayese yapabilme

a) Din tanımlarını ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımlarını belirler.
b) Din tanımlarının ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımlarıyla ilgili benzerliklerini ortaya koyar.
c) Din tanımlarının ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımlarıyla ilgili farklılıklarını ortaya koyar.
ç) Din tanımları ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımlarına ilişkin özellikler arasında ilişki kurar.
d) Din tanımları ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımlarına ilişkin benzerlik ve farklılıklara dayalı olarak çıkarım yapar.

DKAB.11.2.1

DİN VE DİN ANLAYIŞI

Üniversitenin ilahiyat bölümünde öğrenim gören Ahmet, uzun zamandır görüşemediği arkadaşları Ayşe, Zeynep ve Mehmet'i kampüs kafesinde buluşmaya davet eder. Ayşe psikoloji, Zeynep sosyoloji, Mehmet ise antropoloji bölümünde öğrenim görmektedir. Birlikte kahvelerini içerken önce üniversite hayatından, derslerinden ve bu dönem yaşadıkları ilginç deneyimlerden sohbet etmeye başlarlar. Sohbet sırasında Ahmet, hazırladığı bir ödev nedeniyle İslam âlimlerinin din tanımlarını araştırdığını söyler. Bunun üzerine Ayşe, psikoloji dersinde dinin insanın duygu ve davranışları üzerindeki etkisini ele aldıkları bir konuyu hatırladığını ifade eder. Zeynep, geçen hafta katıldığı bir seminerde sosyologların dini daha çok toplumsal yönüyle değerlendirdiklerini anlatır. Mehmet ise antropoloji dersinde farklı toplumların dinî yaşayış biçimlerini karşılaştırdıkları bir araştırmadan bahseder.

Bir süre sohbeti dinleyen Ahmet, "Dikkat ettiniz mi? Hepimiz dinden söz ediyoruz ama her birimiz onu farklı bir yönüyle anlatıyoruz. Felsefenin, dine nasıl yaklaştığını da merak ediyorum ve araştırmak istiyorum." der.

Ayşe ise "Her disiplin dini kendi çalışma alanı açısından ele alıyor." şeklinde düşüncesini paylaşır.

Zeynep, "Bu konu hakkında tahmin yürütmek yerine güvenilir kaynaklara bakalım. Böylece İslam âlimlerinin din tanımlarını ve farklı disiplinlerin dine nasıl yaklaştığını birlikte inceleyebiliriz." önerisinde bulunur.

Bunun üzerine arkadaşlar Diyanet İslam Ansiklopedisi ve diğer güvenilir akademik kaynaklardan araştırmaya başlarlar.

1. Arkadaşlar, farklı alanlarda edindikleri bilgileri karşılaştırabilmek için araştırmayı birlikte yürütmeye karar verirler. Zeynep'in önerisiyle herkes inceleyeceği alanı belirleyerek ulaştığı bilgileri bir araya getirmeyi planlar.

Görev dağılımına göre belirlenen alanı güvenilir kaynaklardan araştırınız ve ulaştığınız bilgileri aşağıdaki tabloya yazınız.

Araştırmayı Yapan	Araştırdığı Alan	Yararlanılan Kaynak	Din Tanımı
 Ahmet	İslam âlimlerinin din tanımları		
	Felsefenin dine yaklaşımı		
 Zeynep	Sosyolojinin dine yaklaşımı		
 Mehmet	Antropolojinin dine yaklaşımı		
 Ayşe	Psikolojinin dine yaklaşımı		

2. Arkadaşlar, araştırdıkları tanımları incelediklerinde her disiplinin dini farklı bir yönüyle ele alındığını görürler. Bunun üzerine tanımlarda hangi yönlerin öne çıktığını belirlemek isterler.

Araştırma sonuçlarınızı inceleyerek her din tanımında öne çıkan yönü belirleyiniz ve gerekçenizi yazınız.

Araştırılan Alan	Tanımda Öne Çıkan Yön	Gerekçem
İslam âlimlerinin din tanımları		
Felsefe		
Psikoloji		
Sosyoloji		
Antropoloji		

3. Araştırmalarını tamamlayan arkadaşlar, elde ettikleri bilgileri birlikte inceleyerek din tanımlarının ortak ve farklı yönlerini belirlemek isterler.

Araştırma sonuçlarınızdan hareketle aşağıdaki tabloda uygun alanları (✓) ile işaretleyiniz. Ardından tablodan yararlanarak soruları cevaplayınız.

İncelenen Özellik	İslam Âlimlerinin Din Tanımları	Felsefe	Psikoloji	Sosyoloji	Antropoloji
Dini açıklamaya çalışır.					
Dini ilahî kaynaklı kabul eder.					
Bireyi merkeze alır.					
Toplumsal yönü ele alır.					
Kültürel yönü ele alır.					

a) Bütün yaklaşımların ortak olarak ele aldığı özellik nedir?

b) İslam âlimlerinin din tanımlarını diğer disiplinlerden ayıran temel özellik nedir?

c) Farklı disiplinlerin dini inceleme biçimleri birbirinden nasıl ayrılmaktadır?

4. Arkadaşlar, yaptıkları karşılaştırmalar sonunda farklı yaklaşımların birbirini reddetmediğini, aksine dini farklı yönleriyle anlamaya katkı sağladığını fark ederler. Ahmet, bu ilişkileri tek bir şemada göstermeyi önerir.

Araştırmalarınızdan elde ettiğiniz bilgilerden hareketle kavram ağını tamamlayınız. İslam âlimlerinin din tanımlarını ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımlarını ayırt eden temel özellikleri ilgili kutulara yazınız.

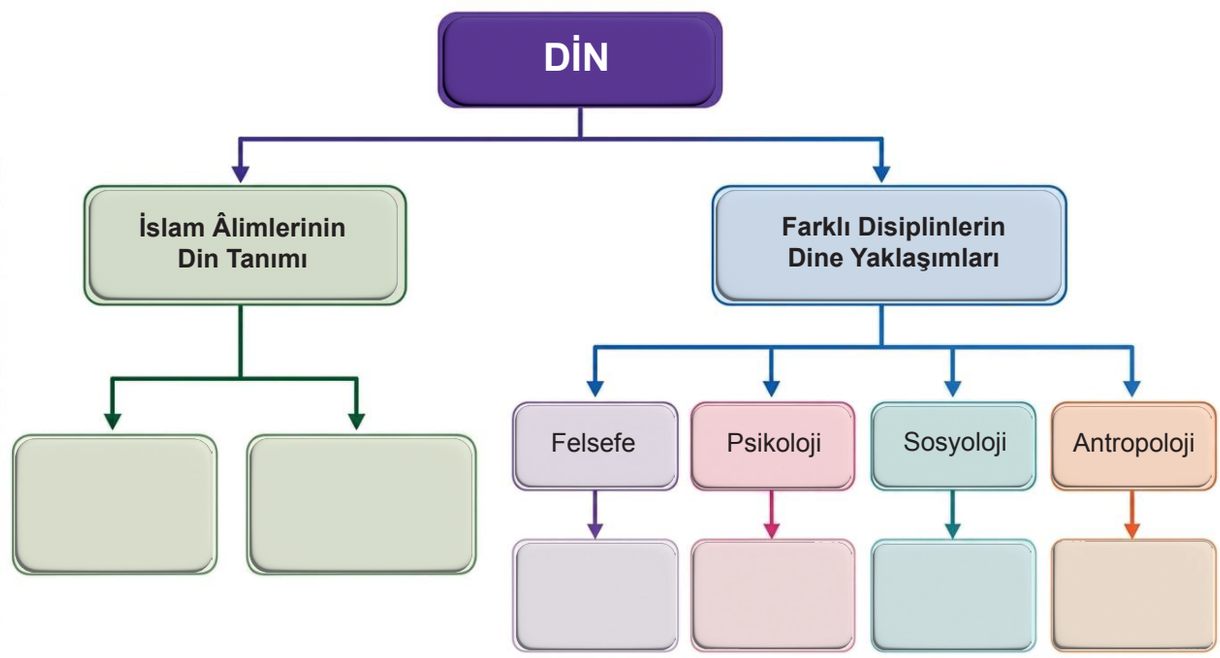

5. Araştırmalarını tamamlayan arkadaşlar, elde ettikleri bilgileri ve yaptıkları karşılaştırmaları birlikte değerlendirerek genel bir sonuca ulaşmak isterler.

Yaptığınız çalışmalardan hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Din tanımları ile farklı disiplinlerin dine yaklaşımları arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

b) Araştırmanızdan hareketle din tanımları ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımlarını özetleyen bir önerme yazınız.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

DKAB.11.2.2. Dinin felsefe ve bilimle ilişkisini sorgulayabilme

a) Dinin felsefe ve bilimle ilişkisi hakkında merak ettiklerini tanımlar.
b) Dinin felsefe ve bilimle ilişkisi hakkında sorular sorar.
c) Dinin felsefe ve bilimle ilişkisi hakkında bilgi toplar.
ç) Dinin felsefe ve bilimle ilişkisine yönelik elde ettiği bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.
d) Felsefe ve bilimin İslam kültüründeki yerine ve İslam düşüncesine katkılarına dair çıkarımda bulunur.

DKAB.11.2.2

BİLGİNİN İZİNDE

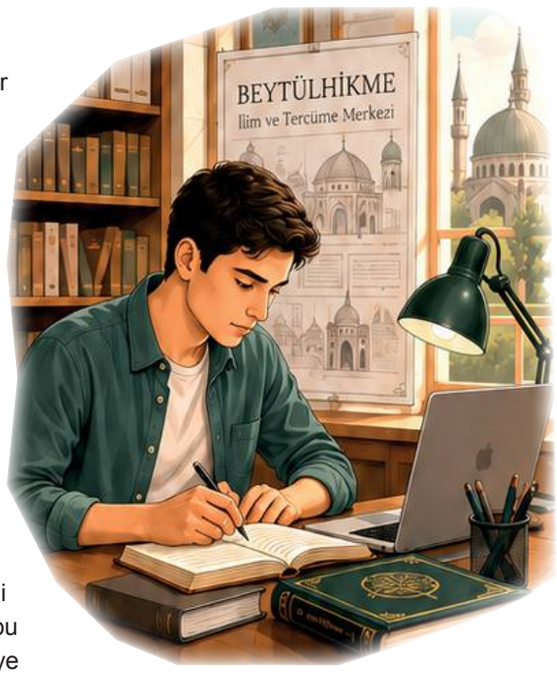

Selim, yaz tatilinde tarihî eserlerin dijital ortama aktarıldığı bir kütüphane projesine katılır. Arşiv kayıtlarını incelerken İslam medeniyetinde kurulan ilim ve eğitim kurumları dikkatini çeker. Beytülhikme'de tercüme ve ilmî araştırmaların yapıldığını, medreselerde çeşitli ilimlerin öğretildiğini, rasathanelerde ise gökyüzüne ilişkin gözlem ve incelemeler gerçekleştirildiğini öğrenir. Selim, kayıtları incelemeye devam ettikçe Müslüman âlimlerin matematik, mantık, fizik, kimya ve astronomi gibi alanlarda çalışmalar yaptıklarını görür. Farklı kültürlerden elde edilen bilgilerin tercüme edilip incelenmesi ve zamanla özgün eserlerin ortaya konulması da dikkatini çeker. Dinî ilimlerin yanında farklı ilim alanlarında da çalışmalar yapılmış olması Selim'i düşündürür. Araştırması sırasında Taha suresi, 114. ayetindeki "... Rabbim! İlmimi artır de." ifadesiyle karşılaşır. Hz. Muhammed'in (sav) ilim öğrenmeye teşvik eden sözlerini de hatırlar. Selim, İslam'ın ilme verdiği önem ile karşılaştığı bu ilmî birikim arasında nasıl bir ilişki kurulabileceğini düşünmeye başlar. Selim'in dikkatini çeken başka bir nokta daha vardır: Din, felsefe ve bilimin bilgiye ulaşırken öncelik verdiği kaynak ve yöntemler farklılaşabilmektedir. Bununla birlikte akıl, gözlem ve düşünme gibi ortak imkânlardan da yararlanılmaktadır. Buna rağmen İslam kültüründe dinî ilimlerle birlikte felsefi ve bilimsel çalışmaların yürütülmüş olması onda yeni sorular uyandırır. Selim, bu soruların cevaplarını araştırmaya, farklı bilgiler toplamaya ve ulaştığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirmeye karar verir.

1. Selim, karşılaştığı bilgiler üzerine düşünürken bazı noktaların daha ayrıntılı incelenmesi gerektiğini fark eder. Araştırmasını planlamak için öncelikle hangi konulara odaklanacağını belirlemeye karar verir.

Metinden hareketle araştırmanıza yön verecek merak konularını belirleyiniz ve bunlara yönelik araştırma soruları oluşturunuz.

a. Din, felsefe ve bilim ilişkisine yönelik merak ettiğiniz iki konu yazınız.

b. Belirlediğiniz konulardan hareketle bir âlime veya bilim insanına sormak istediğiniz iki soru oluşturunuz. (Not: Yalnızca "Nedir?" veya "Kimdir?" şeklinde ezber soruları değil; akıl-vahiy dengesi ile neden ve nasıl ilişkisi kuran sorular oluşturunuz.)

2. Selim, oluşturduğu sorulara cevap bulabilmek için araştırmasını derinleştirir ve farklı kaynaklardan bilgiler toplar.

a. Aşağıdaki bilgi kartlarını inceleyiniz. Araştırma sorularınızla ilişkili bilgileri belirleyerek tabloyu tamamlayınız.

BİLGİ KARTI 1
DİN
Din, vahiy yoluyla insana rehberlik eder. İslam, insanı bilgi edinmeye, düşünmeye ve ilim öğrenmeye teşvik eder.

BİLGİ KARTI 2
FELSEFE
Felsefe, insanın kendisi, evren ve bilgi üzerine akıl yürütmesine dayanır. Sorgulama yoluyla varlığı ve bilgiyi anlamlandırmaya çalışır.

BİLGİ KARTI 3
İSLAM KÜLTÜRÜNDE İLİM
İslam kültüründe akla ve bilgi edinmeye önem verilmiştir. Müslüman âlimler dinî ve akli ilimlerde çalışmalar yaparak eserler ortaya koymuşlardır.

BİLGİ KARTI 4
BİLİM
Bilim, doğa ve evrenle ilgili olayları gözlem ve deney yoluyla inceler. Elde ettiği bilgileri test ederek açıklamaya çalışır.

İncelediğim Alan	Bilgiye Ulaşmada Öne Çıkan Yön	Araştırmam İçin Ulaştığım Bilgi
Din		
Felsefe		
Bilim		
İslam kültüründeki ilmî çalışmalar		

b. Tablodan hareketle din, felsefe ve bilimin bilgiye ulaşmada öne çıkan yönlerinin nasıl farklılaştığını açıklayınız.

c. Bu farklılıklara rağmen din, felsefe ve bilimin insanın bilgi ve anlam arayışına nasıl katkı sağladığını açıklayınız.

3. Selim, araştırması sırasında din, felsefe ve bilim hakkında farklı bilgilerle karşılaşır. Her bilgiyi doğru kabul etmek yerine bunları araştırmasında ulaştığı güvenilir bilgilerle karşılaştırmaya karar verir.

a. Aşağıdaki ifadeleri inceleyiniz. Her ifadenin doğru veya yanlış olduğuna karar vererek ilgili kutucuğa "✓" işareti koyunuz. Ardından kararınızı kısaca açıklayınız.

Karşılaştırılan Bilgi	Doğru	Yanlış	Açıklama
İslam medeniyetindeki eğitim kurumlarında yalnızca dinî ilimler öğretilmiştir.	☐	☐	
Bilimsel bilgi gözlem ve deneye dayanır ve test edilebilir.	☐	☐	
Felsefe, insanın evren ve bilgi üzerinde akıl yürütme yoluyla yaptığı bir sorgulama etkinliğidir.	☐	☐	
İslam medeniyetinde astronomi alanındaki çalışmaların dinî hayatla herhangi bir ilişkisi olmamıştır.	☐	☐	

b. Yukarıdaki ifadelerden yanlış olarak değerlendirdiğiniz birini seçiniz. Bu bilginin yanlış olduğuna karar verirken hangi bilgilerden yararlandığınızı açıklayınız.

4. Selim, araştırmasında ulaştığı bilgileri değerlendirdikten sonra İslam medeniyetinde ilim ve düşünce hayatının geliştiği kurumları yeniden inceler. Bu kurumlarda yürütülen çalışmaların, felsefe ve bilimin İslam kültüründeki yeri hakkında önemli ipuçları verdiğini düşünür.

a. Aşağıdaki tabloda verilen kurumlarda gerçekleştirilen çalışmaları araştırmanızda ulaştığınız bilgilerden hareketle ilgili alanlara yazınız.

İlim Kurumu	Bu Kurumda Gerçekleştirilen Çalışmalar
 Beytülhikme	
 Medrese	
 Rasathane	
 Kütüphane	
 Bimaristan (Darüşşifa)	

b. Tablodaki çalışmalardan hareketle felsefe ve bilimin İslam kültüründeki yeri hakkında nasıl bir çıkarım yapılabileceğini açıklayınız.

c. Selim, araştırmasının başında karşılaştığı ayeti yeniden hatırlar: "... Rabbim! İlmimi artır de." (Taha suresi, 114. ayet) Bu ayetten hareketle İslam'ın ilme verdiği önem ile tabloda yer alan çalışmalar arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

d. Selim, Beytülhikme'de farklı kültürlere ait eserlerin tercüme edilip incelendiğini ve zamanla özgün eserlerin ortaya konulduğunu öğrenir. Bu çalışmalardan hareketle felsefe ve bilimin İslam düşüncesine katkısını açıklayınız.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

DKAB.11.2.3. Din ve sanat arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme

a) Din ve sanat ilişkisinin temel unsurlarını araştırır.
b) Belirlediği unsurlar arasındaki ilişkileri tespit eder.

DKAB.11.2.3

ALLAH GÜZELDİR, GÜZELİ SEVER.

ULU CAMİ

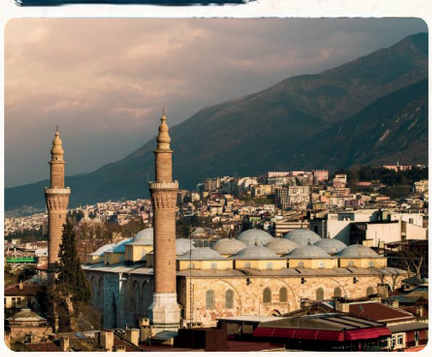

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kapsamında Bursa'ya düzenlenen kültür gezisine katılan Meryem, Kerem ve arkadaşları, şehrin tarihî yapılarını ve doğal güzelliklerini yakından inceleme fırsatı bulurlar. Gezinin ilk durağı Ulu Cami'dir. Öğrenciler caminin içinde dolaşırken yapının farklı bölümlerini ve genel görünümünü dikkatle incelerler. Kerem, farklı unsurların bir araya gelerek bir bütün oluşturmasına dikkat eder. Meryem ise yapının insanda bıraktığı etki üzerinde durur. Öğretmenleri, "Bir yapıyı incelerken yalnızca ne amaçla yapıldığını değil, insanda nasıl bir güzellik duygusu oluşturduğunu da düşünün." der. Bunun üzerine Meryem, insanların meydana getirdikleri eserlerde neden güzel olanı ortaya koymaya çalıştıklarını merak eder.

YEŞİL CAMİ VE YEŞİL TÜRBE

Gezinin sonraki durağı Yeşil Cami ve Yeşil Türbe'dir. Öğrenciler burada yapının farklı bölümlerini, renkleri, biçimleri ve süslemeleri incelerler. Kerem, Ulu Cami'de gördüklerini hatırlayarak, "İki yapı birbirinden farklı görünüyor ama her ikisinde de üzerinde düşünülmüş bir bütünlük var." der. Meryem ise farklı unsurların bir araya geldiğinde insanın güzel olarak değerlendirdiği bir görünüm oluşturabileceğini düşünür. Öğretmenleri, öğrencilerden bu gözlemlerini gezi defterlerine kaydetmelerini ister ancak gördükleri hakkında hemen bir sonuca ulaşmamalarını söyler. Çünkü gezinin ilerleyen bölümünde aynı konuya farklı bir açıdan bakacaklardır.

BURSA'NIN YEŞİLİNDE GÜZELLİĞİ FARK ETMEK

Geziye verilen molada öğrenciler, Bursa'nın yeşil dokusu içinde çevrelerini daha dikkatli incelemeye başlarlar. Ağaçların ve yaprakların farklı biçimleri, çiçeklerin renkleri, gökyüzünün görünümü ve çevredeki doğal güzellikler Meryem'in dikkatini çeker. Kerem ise bütün bu farklılıkların bir araya geldiğinde oluşturduğu ölçü, düzen ve ahenk üzerinde durur. Bir süre önce insan eliyle meydana getirilen yapılardaki güzelliği inceleyen öğrenciler, şimdi kâinatta karşılaştıkları güzellik üzerine düşünürler. Öğretmenleri, "Biz yakın semayı yıldızların güzelliğiyle bezedik." (Saffat suresi, 6. ayet) mealini ve Hz. Muhammed'in (sav), "Allah güzeldir, güzelliği sever." sözünü hatırlatır. Meryem ve Kerem, tarihî yapılarda gözlemledikleri güzellik ile tabiatta karşılaştıkları ölçü, düzen ve ahenk arasında nasıl bir ilişki kurulabileceğini merak ederler. Öğretmenleri bu konuda hemen bir sonuca ulaşmamalarını; gezi sırasında gördüklerini yeniden düşünerek sanat ve estetik kavramlarını araştırmalarını ister. Öğrenciler böylece gezi boyunca karşılaştıkları örneklerden hareketle din, sanat ve güzellik arasındaki ilişkiyi incelemeye karar verirler.

1. Meryem ve Kerem, gezi sırasında birçok kez “güzel” ve “uyumlu” ifadelerini kullandıklarını fark ederler. Gördüklerini daha bilinçli değerlendirebilmek için önce sanat ve estetik kavramlarını araştırmaya karar verirler.

Sanat ve estetik kavramlarını güvenilir kaynaklardan araştırınız. Ulaştığınız bilgileri kendi cümlelerinizle açıklayınız ve araştırma sonuçlarınızı gezi gözlemlerinizle ilişkilendiriniz.

SANAT

Araştırmam sonucunda ulaştığım açıklama:

.....
.....
.....
.....

ESTETİK

Araştırmam sonucunda ulaştığım açıklama:

.....
.....
.....
.....

ULU CAMİ

Araştırdığınız sanat kavramından hareketle Ulu Cami’de gözlemledik-lerinizin sanatla ilişkilendirilebilecek bir yönünü açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

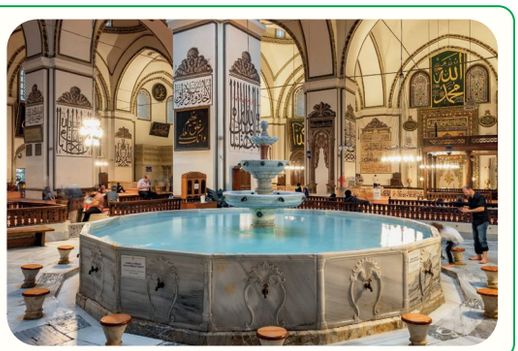

YEŞİL CAMİ VE YEŞİL TÜRBE

Araştırdığınız estetik kavramından hareketle burada gözlemlediklerinizin estetikle ilişki-lendirilebilecek bir yönünü açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

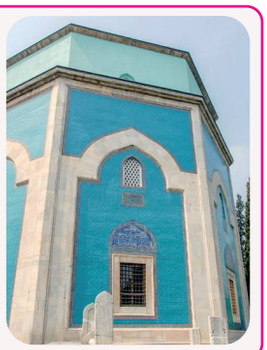

GEZİ NOTLARIMDAN ULAŞTIĞIM SONUÇ

Araştırdığınız kavramları ve iki gezi durağındaki gözlemlerinizi birlikte değerlendiriniz. Sanat ile estetik arasında nasıl bir ilişki kurulabilir?

.....
.....
.....

2. Meryem ve Kerem araştırmalarını tamamladıktan sonra gezi boyunca karşılaştıkları örnekleri yeniden incelerler. Öğretmenleri, aynı güzellik anlayışının kâinatta ve insanın ortaya koyduğu eserlerde farklı biçimlerde fark edilip edilemeyeceğini düşünmelerini ister.

Gezi gözlemlerinizi, ayet ve hadisi birlikte değerlendiriniz. Aşağıdaki unsurların hangi kavramlarla ilişkilendirilebileceğini "✔" ile işaretleyiniz. Birden fazla seçim yapabilirsiniz.

Gezi gözlemlerinizi, ayet ve hadisi birlikte değerlendiriniz. Aşağıdaki unsurların hangi kavramlarla ilişkilendirilebileceğini ✔ ile işaretleyiniz. Birden fazla seçim yapabilirsiniz.

Gezi ve kaynaklardan izler	Kâinattaki güzellik	Ölçü, düzen ve ahenk	Cemil	Sanat	Estetik
 Bursa'nın yeşil dokusundaki doğal güzellikler					
 "Biz yakın semayı yıldızların güzelliğiyle bezedik."					
 Ulu Cami					
 Yeşil Cami ve Yeşil Türbe					
 "Allah güzeldir, güzelliği sever."					

a.

Tabloda hem doğal güzelliklerde hem de insanın ortaya koyduğu eserlerde karşılaştığınız ortak unsurlar hangileridir? Bunların ortak olması size ne düşündürmektedir?

.....

.....

b.

Tabloda Cemil ile ilişkilendirdiğiniz örnekleri inceleyiniz. Bu örneklerden hareketle Cemil ismi ile güzellik arasında nasıl bir ilişki kurdunuz?

.....

.....

3. Meryem ve Kerem, Bursa gezisinde gördükleri doğal güzellikler ve tarihî eserler ile öğrendikleri dinî kavramlar arasında bağlantılar olduğunu fark ederler. Öğretmenleri, bu bağlantıları bir bütün olarak göstermelerini ister.

Gezi gözlemleriniz ve öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki başlıkları uygun örnek ve açıklamalarla tamamlayınız. Ardından bu unsurların din ve sanat arasındaki ilişkiyi nasıl ortaya koyduğunu açıklayınız.

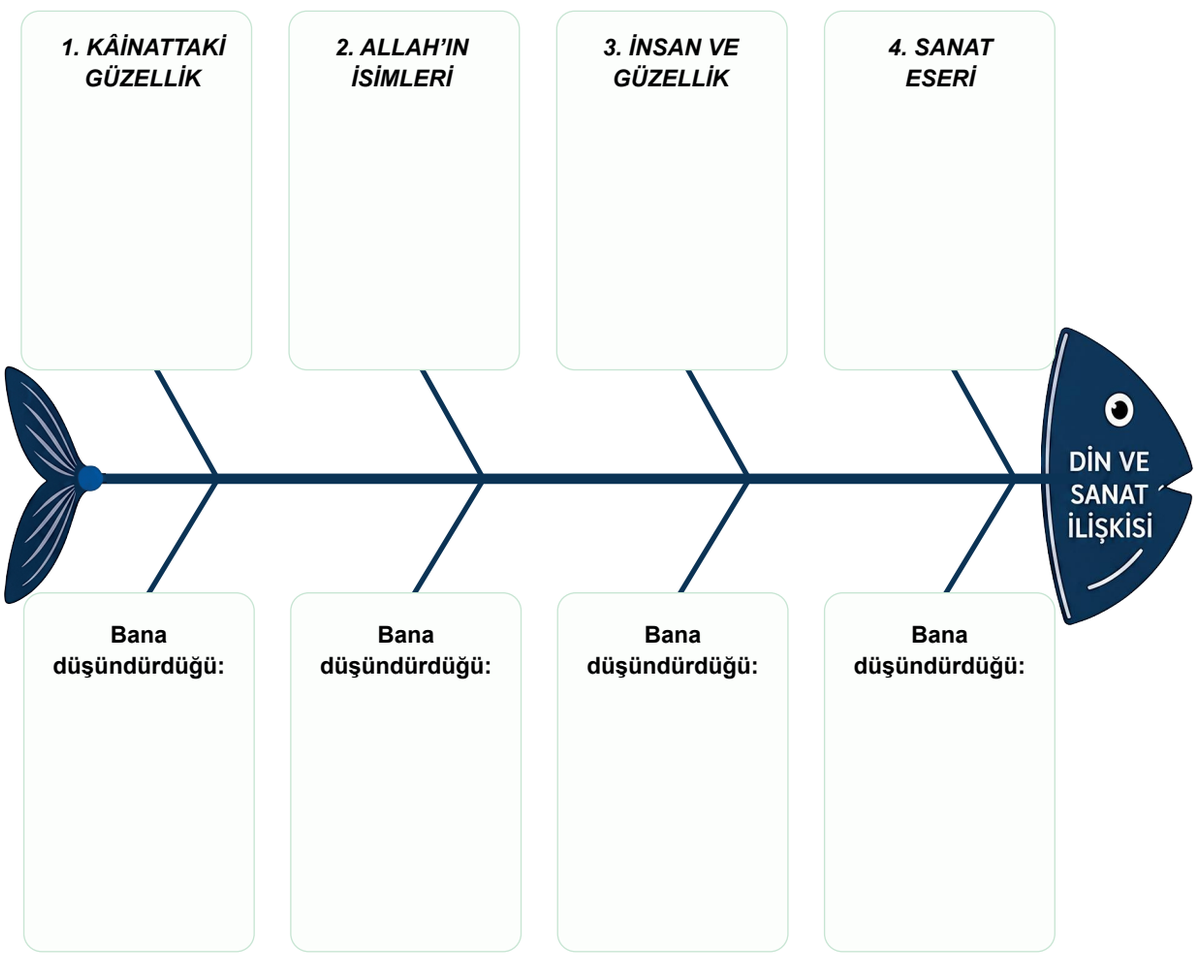

Kılçıklarda belirlediğiniz unsurları birlikte değerlendiriniz. Bu unsurların neden "Din ve Sanat İlişkisi" başlığında birleştiğini açıklayınız.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

DKAB.11.2.4. Al-i İmran suresinin 190-191. ayetlerindeki mesajları anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme

a) Ayetlerin mealini bulur.
b) Ayetlerde geçen konu ve kavramları belirler.
c) Ayetleri içeriklerine göre sınıflandırır.
ç) Ayetlerin içerdiği mesajlarla ilgili çıkarım yapar.
d) Ayetlerde verilen mesajlarla ilgili çıkarımlarını kendi cümleleriyle ifade eder.

DKAB.11.2.4

Bilim Fuarı

Okulda TÜBİTAK 4006 Bilim Fuarı düzenlenmektedir. Fuarda astronomi, biyoloji, çevre ve fizik alanlarında hazırlanan projeler sergilenmektedir. Elif ve arkadaşları stantları gezerken Güneş sisteminin işleyişini gösteren bir model, canlılardaki simetriyi ele alan bir çalışma ve su döngüsünü açıklayan bir projeyi ilgiyle incelerler. İncelediklerı projelerde evrendeki düzen, denge ve uyumun farklı yönleriyle karşılaşırlar.
Stantlardan birinde görevli öğrenci, hazırladığı projeyi tanıtırken şöyle der: "Bu projeyi hazırlarken yalnızca bilimsel kaynaklardan yararlanmadım. Kur'an-ı Kerim'de göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünmeye dikkat çeken Al-i İmrân suresi 190-191. ayetler de çalışmama farklı bir bakış açısı kazandırdı." Bu sözler Elif'in dikkatini çeker. Proje sunumu tamamlandıktan sonra görevli öğrenciye, "Bu ayetlerde evrendeki düzenle ilgili hangi mesajlar veriliyor?" diye sorar. Görevli öğrenci, ayetlerin anlamını güvenilir bir mealden incelemelerinin daha doğru olacağını belirtir. Bunun üzerine Elif ve arkadaşları, ayetlerde ele alınan konuları ve verilen mesajları öğrenmek için araştırma yapmaya karar verirler.

1. Elif ve arkadaşları, ayetlerde verilen mesajları anlayabilmek için araştırmalarına ayetlerin mealini güvenilir bir kaynaktan bularak başlarlar.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan Kur'an-ı Kerim meallerinden Al-i İmrân suresi 190-191. ayetlerin mealini bulunuz. Bulduğunuz meali aşağıdaki alana yazınız.

AL-İ İMRÂN SURESİ 190-191. AYETLERİN MEALİ

2. Ayetlerin mealini okuyan öğrenciler, ayetlerin indiriliş bağlamı ile ayetlerde söz edilen kişi, yer ve kavramları ayrı ayrı incelemeye karar verirler.

Güvenilir kaynaklardan yararlanarak aşağıdaki inceleme dosyasını tamamlayınız.

Nüzul Sebebi veya İndiriliş Bağlamı	
Ayetlerde Söz Edilen Kişi veya İnsan Grubu	
Ayetlerde Geçen Yer ve Mekân İfadeleri	
Ayetlerde Öne Çıkan Kavramlar	
Ayetlerin Genel Konusu	

3. Elif ve arkadaşları, ayetlerdeki bazı ifadelerin yalnızca bir olay veya varlığı bildirmediğini, aynı zamanda insanı belirli sonuçlara ulaştırdığını fark ederler.

Aşağıdaki ayet ifadelerini inceleyiniz. Her ifadenin insanı hangi düşünceye veya sonuca yönelttiğini kendi cümlelerinizle açıklayınız.

a. **"Göklerin ve yerin yaratılışında…"** Bu ifade insanı hangi düşünceye yöneltmektedir?

b. **"Gece ile gündüzün birbiri ardınca gelmesinde…"** Bu düzenin ayette delil olarak gösterilmesinden hangi sonuca ulaşılabilir?

c. **"Akıl sahipleri için deliller vardır."** Ayette "akıl sahipleri" olarak nitelenen kişilerin hangi özelliği öne çıkarılmaktadır?

ç. **"Ayakta dururken, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar."** Bu ifade nasıl bir insan tutumunu anlatmaktadır?

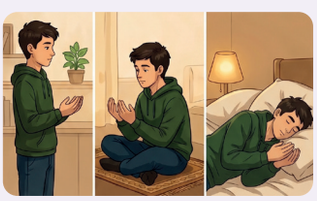

d. **"Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler."** Düşünmek ile evrendeki işaretleri anlamak arasında nasıl bir ilişki kurulmaktadır?

e. **"Rabbimiz! Sen bunu boş yere yaratmadın."** Bu dua, yaratılışın amacı hakkında hangi düşünceyi ortaya koymaktadır?

4. İfadeleri inceleyen Elif ve arkadaşları, ayetlerde ele alınan konuların belirli başlıklar altında toplanabileceğini fark ederler.

Aşağıdaki ifadeleri inceleyiniz. Her ifadeyi anlamına uygun başlığın altına numarasını yazarak yerleştiriniz.

SINIFLANDIRILACAK İFADELER

1. Göklerin ve yerin yaratılması
2. Gece ile gündüzün birbiri ardınca gelmesi
3. Akıl sahipleri için ibret bulunması
4. Allah'ı ayakta anmak
5. Otururken Allah'ı anmak
6. Yanları üzerine yatarken Allah'ı anmak
7. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünmek
8. Yaratılışın boş yere olmadığını kabul etmek
9. Allah'ı eksikliklerden uzak tutmak
10. Ateş azabından korunmayı istemek

EVRENDEKİ DELİLLER

_____

AKIL SAHİPLERİNİN ÖZELLİKLERİ

_____

TEFEKKÜR SONUCUNDA ULAŞILAN İNANÇ VE DUA

_____

5. Araştırmalarını tamamlayan Elif ve arkadaşları, bilim fuarındaki görevli öğrencinin ayetlerle ilgili yaptığı açıklamayı artık daha iyi anladıklarını fark ederler. Bu kez ayetlerin temel mesajını kendi cümleleriyle ifade etmeye karar verirler.

Âl-i İmrân suresi 190-191. ayetlerden ulaştığınız sonuçları dikkate alarak aşağıdaki soruları cevaplayınız. Ardından ayetlerin temel mesajını özetleyen açıklama metnini yazınız.

a. **Ayetlerde evrendeki düzen ile insanın düşünme sorumluluğu arasında nasıl bir ilişki kurulmaktadır?**	
b. **Allah'ı anmak ile yaratılış üzerinde düşünmenin birlikte verilmesi ne anlatmaktadır?**	
c. **Ayetlerin sonunda yer alan dua, göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünme sürecini nasıl tamamlamaktadır?**	
d. **Âl-i İmrân suresi 190-191. ayetlerin temel mesajını, bilim fuarını gezen bir ziyaretçinin anlayabileceği şekilde üç-dört cümleyle açıklayınız.**	

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

DKAB.11.3.1. Medeniyetin oluşumuna etki eden unsurları çözümleyebilme

a) Medeniyetin oluşumuna ilişkin unsurları araştırır.
b) Medeniyetin oluşumuna etki eden unsurlar arasındaki ilişkileri belirler.

DKAB.11.3.1

MEDENİYETİN İZİNDE

Mina, okulunda düzenlenen "Bir Medeniyet Nasıl Oluşur?" adlı sergiyi gezerken farklı bölümlerdeki eserleri incelemeye başlar. İlk bölümde cami ve medreselere ait mimari çizimler, eski yazma eserler, bilimsel çalışmalarla ilgili görseller ve geçmişte kullanılan bazı araçlar bulunmaktadır. Bir başka bölümde ise hat ve tezhip gibi sanatlara ait örnekler sergilenmektedir. Serginin ilerleyen kısmında geçmiş toplumların eğitim faaliyetleri, bilimsel çalışmaları ve toplumsal hayatlarıyla ilgili bölümler yer almaktadır. Mina, serginin eğitimle ilgili bölümünde geçmişte yürütülen eğitim faaliyetlerini, başka bir bölümde ise kitapların yazılıp çoğaltılmasını anlatan örnekleri inceler. Bilim panosunda geçmişte elde edilen bilgilerin kaydedildiğini ve yeni çalışmalar için kullanıldığını fark eder. Serginin sosyal hayat bölümünde ihtiyaç sahiplerinin gözetilmesini ve insanların ortak ihtiyaçlar için birlikte hareket etmesini anlatan görseller bulunmaktadır. Bölümün duvarında şu ayetler yer almaktadır:

"Oku! Yaratan Rabbinin adıyla oku!"
(Alak suresi, 1. ayet)

"Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder..."
(Nahl suresi, 90. ayet)

Mina, serginin sonuna geldiğinde çıkış kapısının üzerinde şu soruyu görür:

"Gördüğümüz eserler bir medeniyetin tamamını anlatmaya yeter mi?"

1. Mina, sergide gördüklerinin medeniyetin oluşumundaki yerini merak edip bu konuda araştırma yapmaya karar verir.

Medeniyetin oluşumuna etki eden unsurları güvenilir kaynaklardan araştırınız. Ulaştığınız maddi ve manevi unsurları aşağıdaki uygun alanlara yazınız.

MEDENİYETİN OLUŞUMUNA ETKİ EDEN UNSURLAR

MADDİ UNSURLAR	MANEVİ UNSURLAR
▶	▶
▶	▶
▶	▶
▶	▶
▶	▶

2. Mina, serginin girişinde günlük yaşam, sanat, bilim ve eğitime ait farklı örnekleri inceler. Bu örneklerin kültür ve medeniyetle ilişkisini düşünür.

Kültür ve medeniyetin özelliklerini araştırınız. Farklı ve ortak özelliklerini aşağıdaki ilgili alanlarına yazınız.

KÜLTÜR	KÜLTÜR VE MEDENİYETİN ORTAK ALANI	MEDENİYET

3. Mina, araştırdığı unsurların birbirinden bağımsız olmadığını ve aralarında çeşitli ilişkiler bulunduğunu fark eder.

Aşağıdaki bağlantıları inceleyiniz. Her bağlantıdaki unsurlar arasında nasıl bir ilişki bulunduğunu ve bu ilişkinin medeniyetin oluşumuna nasıl katkı sağladığını açıklayınız.

Din ↔ Mimari	
Eğitim ↔ Yazı	
Ahlak ↔ Toplumsal Dayanışma	
Bilim ↔ Teknoloji	

4. Mina, serginin son bölümünde geçmişten günümüze gelişimini sürdüren iki şehirle ilgili şu bilgilere ulaşır:

A ŞEHRİ

Şehirde gökyüzünü inceleyen çalışmalar yapılmakta, günlük hayatı kolaylaştıran yeni araçlar geliştirilmekte ve farklı işlevlere sahip yapılar inşa edilmektedir. Hat ve tezhip gibi sanatlara ait eserler de üretilmeye devam etmektedir. Ancak ihtiyaç sahiplerine ayrılan destekler zamanla azalmış, hayır amacıyla kurulan bazı yapılar işlevini yitirmiştir. İnsanlar arasında birbirlerinin haklarını gözetme konusunda da sorunlar yaşanmaktadır.

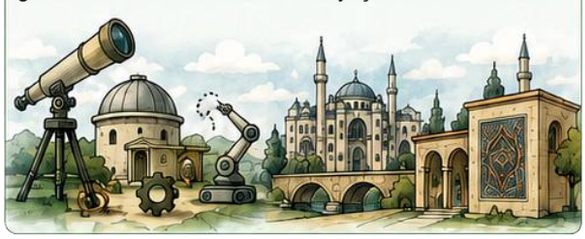

B ŞEHRİ

İhtiyaç sahipleri zekât, sadaka ve infak yoluyla desteklenmekte, hayır amacıyla kurulan yapılar toplumun farklı ihtiyaçlarının karşılanmasına katkı sağlamaktadır. İnsanların birbirlerinin haklarını gözetmesine önem verilmektedir. Eğitim kurumları faaliyetlerini sürdürmesine rağmen geçmişte elde edilen bilgiler üzerine yeni çalışmalar yeterince yapılmamaktadır. Bilgilerin kayıt altına alınmasında aksaklıklar yaşanmakta ve günlük hayatı kolaylaştıracak yeni araçlar sınırlı kalmaktadır.

Şehirlerdeki ipuçlarından hareketle güçlü ve zayıf medeniyet unsurlarını belirleyiniz. Zayıf yönlerden birini geliştirebilecek başka bir medeniyet unsuru önererek aralarındaki ilişkiyi açıklayınız.

	A Şehri	B Şehri
Güçlü olduğunu düşündüğüm unsurlar		
Zayıf olduğunu düşündüğüm unsurlar		
Geliştirmek istediğim unsur		
Destekleyecek unsur önerim		
Aralarındaki ilişki		

5. Mina, sergide yer verilen ayetlerin, yaptığı çalışmaların sonunda ulaştığı düşünceyle nasıl ilişkilendirilebileceğini değerlendirir.

"Oku! Yaratan Rabbinin adıyla oku!"
(Alak suresi, 1. ayet)

"Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder..."
(Nahl suresi, 90. ayet)

Bu iki ayetin mesajını birlikte değerlendiriniz. Ayetlerden hareketle bir toplumun ortaya koyduğu eserlerin ve gerçekleştirdiği gelişmelerin tek başına güçlü bir medeniyet oluşturmak için neden yeterli olmayacağını açıklayınız.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

YAZILI PUSULASI

Çözümlere buradan ulaş

11. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğrenme Etkinlikleri Seti 2. Bölüm (2026-2027)

Telefonunun kamerasıyla ilgili QR kodunu okut.
Ekrandan okuyorsan QR koduna dokunabilirsin.

CEVAP VE ÇÖZÜMLER

Yazılı cevaplar ve çözüm sayfası
Ücretsiz erişim

VİDEO ÇÖZÜMÜ

Bu PDF’nin ilgili videosu ve durumu
Premium videolar uygulamada açılır

Video henüz eklenmediyse sağdaki sayfada belirtilir.
Video sonradan eklendiğinde aynı QR kodu kullanılabilir.

Bu erişim kartı Yazılı Pusulası tarafından eklenmiştir.
Önceki soru ve cevap sayfaları değiştirilmemiştir.
kaynaklar.net